

УДК 141.7:340.12:004.8

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.2.8>

Глушенко Олександр Петрович

аспірант кафедри філософських, політичних і психологічних студій

Черкаського державного технологічного університету

бульв. Шевченка, 460, Черкаси, Україна

orcid.org/0009-0008-5743-8333

«НУЛЬОВА ГІЛКА ВЛАДИ»: УСТАНОВЧИЙ ВИМІР ТЕХНОГЕННОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПОРЯДКУ

Актуальність проблеми. У сучасній політико-правовій реальності класичні теорії суверенітету, орієнтовані суто на формальні процедури волевиявлення, виявляють свою концептуальну вичерпність. Стрімка еволюція глобальних інформаційних мереж перетворила алгоритмічні архітектури на самостійні чинники формування суспільного ладу, що функціонують як «матеріальна конституція» цифровізованого простору. Генеруючи правила соціальної взаємодії значно швидше за офіційне законодавство, ці технологічні комплекси маргіналізують юридичні норми, залишаючи їм роль вторинної надбудови. Зміна балансу сил між державою та транснаціональними акторами потребує радикального переосмислення класичного поділу владних повноважень.

Мета дослідження полягає у соціально-філософській концептуалізації «нульової гілки влади» як специфічного інфраструктурного виміру техногенного конституційного порядку, що виконує приховану установчу функцію, детермінуючи розвиток правових норм.

Методи дослідження. Методологічним ядром розвідки є міждисциплінарна інтеграція соціально-філософських підходів та теорії матеріального конституціоналізму. Застосовано аналітично-концептуальний інструментарій для реконструкції категорій установчої влади та алгоритмічної урядувальності. Критико-нормативний підхід дозволив виявити обмеження панівних візій цифрового конституціоналізму. Структурно-функціональний аналіз використано для дослідження нормативної архітектури європейського Акта про штучний інтелект (AI Act), а елементи деконструкції – для виявлення прихованих владних асиметрій у процедурах FRIA.

Результати дослідження. Аргументовано, що технологічні корпорації та алгоритмічні системи трансформуються у потужних структурних (нелюдських) акторів державотворчого процесу. Введення авторської категорії «нульова гілка влади» дозволило експлікувати цей імпліцитний рівень впливу та виявити концептуальні обмеження декларативного цифрового конституціоналізму, який ігнорує матеріальну основу техногенної гегемонії. Доведено, що європейський AI Act та процедури FRIA, частково кодифікувавши інфраструктурну владу, не вирішують проблему цифрового панування, а лише інституціоналізують технократичне управління ризиками, уникаючи артикуляції цього зсуву мовою установчої проблематики. Сформульовано набір теоретичних критеріїв та нормативних орієнтирів, що передбачають перехід до парадигми «техногенної установчості» та створення інституційних механізмів демократичного контролю над етапом технічного проектування. У контексті України формування суверенних алгоритмічних інтерфейсів визначено екзистенційною запорукою цифрового суверенітету в умовах війни. Демократизацію «нульової гілки влади» визначено як ключовий механізм повернення політичної суб'єктності громадянам.

Ключові слова: установча влада, нульова гілка влади, цифровий конституціоналізм, алгоритмічна урядувальність, техногенний порядок, штучний інтелект, цифровий суверенітет, матеріальна конституція.

Вступ. Традиційна доктрина установчої влади оперувала лінійною онтологією, де суверенний народ здійснює свої повноваження через легітимні процедури, матеріалізуючи їх у тексти

конституції як результаті одиничного акту. Цифрове середовище, невинно розширюючись, радикально ускладнює цю архітектуру.

Умови гуртування політичної спільноти стають безпосередньо похідними від технологічних інфраструктур: віртуальні платформи та системи штучного інтелекту конструюють обриси видимого простору, жорстко формуючи параметри обчислюваної та мислимої реальності. Відповідно, конституційний порядок потрапляє у пряму залежність від транснаціональних корпорацій, які фактично переймають на себе державотворчі прерогативи, самостійно встановлюючи квазізаконодавчі правила та здійснюючи внутрішньокорпоративне правосуддя. За таких обставин технології випереджають дію формального права: технічні рішення створюють первинний матеріальний каркас, залишаючи юридичному інструментарію статус похідної надбудови.

Окреслена динаміка об'єктивно обмежує дієздатність класичної тричастинної моделі поділу владних повноважень, спонукаючи шукати нові форми осмислення сучасного техногенного порядку. Зазначена конфігурація зумовлює потребу введення нової аналітичної категорії – «нульової гілки влади». Вона концептуалізується як інфраструктурно-алгоритмічний рівень, що структурно передує звичному інституційному поділу, водночас матеріально інкорпорує у кожний його елемент. Поняття «нульової гілки влади» пропонується як концептуальна метафора, яка фіксує той інфраструктурний базис, який фактично передує функціонуванню офіційних інституцій; за своєю природою вона здійснює приховану установчу функцію, матеріалізуючи конституцію цифрового суспільства.

Теоретичне осмислення цього феномену відзначається цінністю для практики моделювання цифрового конституціоналізму, спрямовуючи розвиток правової системи Європейського Союзу разом із суверенними національними ініціативами.

Дослідження має концептуально-нормативний характер і не претендує на емпіричну верифікацію впливу кожної окремої цифрової інфраструктури. Його завдання полягає у реконструкції метафізичних та юридичних умов можливості техногенного конституційного порядку та виявленні нормативних наслідків, які випливають із прихованої інфраструктурної організації цифрового середовища.

Мета статті полягає у концептуалізації «нульової гілки влади» як специфічного виміру техногенного конституційного порядку. Цей імпліцитний рівень структурно випереджає звичну тріаду владних інституцій, водночас матеріально пронизуючи кожний її елемент. Здійснюючи установчу функцію, цей феномен конструє координати можливого, детермінуючи розвиток правових норм, каналізуючи розгортання політичних процесів і формуючи алгоритми соціальної взаємодії. Водночас панівні візії цифрового конституціоналізму, суголосно з нормативними підходами формату європейського AI Act, переважно залишають зазначену площину поза межами свого фокусу.

Досягнення заявленої мети зумовлює виконання таких завдань:

1) реконструювати новітні доктрини установчої влади через зіставлення їхніх постулатів із положеннями матеріальної конституції заради виявлення здатності обох концепцій уможливити чи блокувати розуміння техногенного виміру панування;

2) здійснити критичний перегляд цифрового конституціоналізму, мобілізуючи здобутки матеріального конституціоналізму та концептуальний апарат теорії алгоритмічного урядування;

3) продемонструвати спроможність європейського AI Act, діючого спільно з дотичною практикою оцінювання впливу на засадничі права (FRIA), частково кодифікувати приховану інфраструктурну владу, обминаючи безпосередню артикуляцію цього зсуву мовою установчої проблематики;

4) сформулювати набір теоретичних критеріїв, посилених нормативними орієнтирами, покликаних переформатувати архітектуру цифрового конституціоналізму довкола ідеї техногенної установчої влади.

Методи дослідження вибудовуються на перетині кількох епістемологічних стратегій, утворюючи цілісний міждисциплінарний синтез. Для досягнення мети застосовано такий комплекс наукових підходів:

1. Аналітично-концептуальний підхід застосовується задля прояснення сенсів, дозволяючи реконструювати сутнісне наповнення категорій установчої влади, матеріальної конституції, цифрового конституціоналізму та алгоритмічної урядувальності.

2. Критико-нормативний аналіз забезпечує випробування сформованого концептуального каркаса, слугуючи базисом для оцінювання різноманітних цифрово-конституціоналістських візій кризь призму матеріального конституціоналізму та загальної теорії владних відносин.

3. Структурно-функціональний аналіз використано для об'єктивного дослідження нормативної архітектури європейського Акта про штучний інтелект та процедур FRIA. Натомість для виявлення прихованих владних асиметрій та деполітизованих ієрархій (зокрема у зв'язці «розробник/постачальник (provider) – розгортач (deployer)»), які ця архітектура водночас стабілізує та маскує, застосовано елементи критичного дискурс-аналізу та деконструкції.

4. Інтегрування елементів порівняльної конституційної теорії дає змогу контекстуалізувати глобальні тенденції, безпосередньо фокусуючи увагу на українському досвіді утвердження цифрового суверенітету та процесах повоєнної конституційної відбудови.

Результати дослідження. Згідно з Мартіном Лофліном [1], установча влада – «обмежувальне» поняття, яке фіксує кордони між правовими нормами, політичними рішеннями та реаліційним виміром владної взаємодії. Сучасні теоретичні реконструкції [2; 3] наголошують на необхідності включення процедур громадянської участі, проведення референдумів та підтримки горизонтальної самоорганізації безпосередньо у структуру установчої влади. Водночас більшість цих теорій розглядають технічну інфраструктуру фоновим явищем, згадуючи її «засобом комунікації» або чинником впливу на публічну сферу, проте залишаючи її поза межами конститутивних елементів установчого акту.

Матеріалістична позиція, пропонує Марком Голдоні та Майклом Вілкінсоном [4], дозволяє трактувати конституційний порядок результатом взаємодії «впорядковувальних сил» (чотирьох *ordering forces*): політичної єдності, інституцій, соціальних відносин та фундаментальних політичних цілей. Цифрові інфраструктури в такій системі виявляються чимось значно більшим за нейтральні засоби, створюючи передумови, за яких ці сили формуються та відтворюються.

Сучасні наукові розвідки «алгоритмічної урядувальності» (*algorithmic governance/algorithmic governmentality*) підтверджують, що алгоритмічні системи діють складніше за звичайні інструменти влади, оскільки вони запроваджують механізми «випереджального» управління можливостями суб'єктів, розподіляючи індивідів за профілями, обчислюючи ймовірності та визначаючи категорії ризику [5; 6; 7].

Установча влада, таким чином, визначає правосуб'єктність та доступні способи дії, тоді як алгоритмічне урядування окреслює безпосередньо коло наявних форм діяльності. Виникає явище «техногенної установчості», що полягає у здатності технологічних інфраструктур задавати параметри для подальшого політичного чи юридичного опрацювання реальності. Зазначена властивість зумовлює потребу виокремлення цієї сили в окрему категорію, яку доцільно іменувати «нульовою гілкою влади».

У межах цього дослідження категорія «техногенний» застосовується в її первинному етимологічному значенні (від грец. *technē* – ремесло, та *genēs* – той, що породжує). Хоча у вітчизняному дискурсі цей концепт обтяжений екологічними конотаціями, ми свідомо реапропріємо його заради підкреслення здатності цифрових архітектур генерувати базові параметри простору людської взаємодії. Такий підхід дає змогу оминати вузькоспеціалізовані безпекові чи екологічні трактування поняття, завдяки чому технологія розкривається як активний учасник державотворчих процесів, наділений власною інфраструктурною силою. Техногенний вимір перетворює цифрові архітектури та алгоритмічні моделі на первинний матеріальний базис, який структурує суспільні відносини задовго до офіційної реакції формального законодавства.

Відповідно, техногенний конституційний порядок становить собою специфічний устрій, чий базові правила виходять поза межі традиційного текстуального закріплення. Вони матеріально інкорпорується прямо в коди, стандарти управління даними та цифрові протоколи. Ця інфраструктурна мережа здійснює первинні владні впливи (схвалення, блокування, надання

пріоритету або маргіналізацію), визначаючи в такий спосіб жорсткі параметри можливої соціальної взаємодії та формуючи фундамент «нульової гілки влади».

У цьому дослідженні пропонується використовувати концепт «нульової гілки влади» як власну аналітичну категорію для опису відмінного від офіційних органів рівня інфраструктурно-алгоритмічного формування конституційного порядку, який передує конституційному тексту та класичним владним гілкам, задаючи матеріальні умови їхнього функціонування. Він забезпечує зв'язок між правом, політикою та економікою, використовуючи технічні стандарти, цифрові протоколи, архітектури даних і моделі штучного інтелекту. Часткова приватизація цього рівня та його фрагментація між державами, великими технологічними корпораціями, галузевими об'єднаннями, військовими структурами чи іншими акторами ускладнює здійснення демократичного нагляду та контролю. Ця влада також характеризується своєю непрозорістю у термінах класичних механізмів відповідальності й підзвітності, оскільки алгоритмічні рішення розподілені, автоматизовані та замасковані за технічними й безпековими аргументами.

У цьому значенні «нульова гілка» постає як сукупність інфраструктурних умов, що попередньо структурують простір політичної та юридичної дії. Саме тому демократизація стосується насамперед процедур проектування алгоритмів, стандартотворення, доступу та контролю. Звідси випливає, що цифровий конституціоналізм, зосереджений на правозахисній риториці без аналізу матеріальної конституції, схильний легітимувати вже наявні конфігурації цієї нульової гілки влади.

З погляду «матеріального конституціоналізму» (material constitutionalism) описане явище розкривається через щонайменше чотири взаємопов'язані виміри. Інституційний – охоплює діяльність великих платформ, постачальників хмарних послуг та операторів великих сховищ даних, включаючи також розробників/постачальників технічних протоколів. Соціально-економічний – проявляється тоді, коли запроваджуються певні порядки володіння інформацією, застосовуються алгоритмічні методи керування працею або виникають прояви цифрової нерівності [8; 9]. Епістемічний – стосується способів формування знань, які закладаються в основу машинного навчання разом із притаманними їм упередженнями. Нормативний – через технічні коди та стандарти, які, уподібнюючись до юридичних правил, окреслюють межі дозволеної поведінки.

Саме сукупність цих вимірів і становить те, що пропонується фіксувати як техногенну «нульову гілку влади».

Становлення «нульової гілки» як рівня техногенного конституційного порядку переважно оминається увагою більшості правових досліджень. Зокрема, таку тенденцію яскраво демонструє доктрина цифрового конституціоналізму. Цей напрям сучасної політико-правової думки, провідними представниками якого виступають Едоардо Челесте [10; 11; 12] та Джованні Де Грегоріо [13], ставить за головну мету трансляцію фундаментальних прав, верховенства права, поділу влади та інших класичних принципів конституціоналізму у віртуальне середовище. Прихильники цього підходу зосереджують зусилля на розробленні хартиї цифрових прав і створенні інституційних запобіжників проти свавілля транснаціональних платформ. Водночас у значній частині робіт технологія з'являється як зовнішній об'єкт, який слід «вписати» у наявні категорії.

Сучасні критики, насамперед Петрос Терзіс, показують хибність такого бачення: головна проблема виходить за межі простого штучного поділу на право і техніку та полягає в тому, що домінуючий цифровий конституціоналізм ігнорує матеріальну реальність технологій та владні асиметрії, закладені в логіку їхнього виробництва (production logics) [14]. Аналогічно, критика наголошує, що апеляції до «конституційної» ролі права ЄС у цифровій сфері часто ігнорують той факт, що саме правові режими сприяли концентрації влади в руках платформ [15].

Якщо радикалізувати ці аргументи через призму «нульової гілки влади», стає зрозумілим, що увага до проголошення декларативних прав фактично визнає законність уже наявного устрою інфраструктур, уникаючи з'ясування мети їх створення чи природи соціальних зв'язків, котрі ці системи втілюють.

Відтак, панівні версії цифрового конституціоналізму постають лише постфактум реакцією на техногенну установчість – запізнілим відгуком на вже сформований порядок, що істотно обмежує їхню здатність бути інструментом демократичного скеровування технологічних змін.

Частковою «юридичною кодифікацією» цього інфраструктурно-алгоритмічного рівня є європейський Акт про штучний інтелект (AI Act / АШІ). Його нерідко тлумачать ключовою «конституційною» рамкою для регулювання ШІ в ЄС [16; 17]. Структура АШІ чітко розмежує розробників/постачальників (providers), які проєктують системи, та розгортачів (deployers/деплоєрів). Хоча AI Act використовує інструменти Нової законодавчої рамки, його нормативна логіка не зводиться ані до суто технічної безпеки продукту, ані до правозахисної декларації. Регламент поєднує ринкову гармонізацію з прямим захистом здоров'я, безпеки та фундаментальних прав, а тому є радше ризик-орієнтованою моделлю інституціоналізації контролю, ніж повною відповіддю на проблему цифрової влади [18; 19; 20].

У контексті «нульової гілки влади» ми констатуємо, що АШІ здебільшого деполітизує діяльність розробників/постачальників, які створюють базові архітектури. Безперечно, документ містить елементи прямої політичної дії – зокрема, категоричну заборону систем із «неприйнятним ризиком» (як-от масове біометричне спостереження чи соціальне рейтингування). Проте, за винятком цих граничних випадків прямого установчого диктату, основний масив регламенту перетворює квазіконституційний процес створення архітектури цифрового світу на процедуру комерційного комплаєнсу та ризик-менеджменту. Питання установчої природи (хто саме і з якою суспільною метою визначає дизайн цифрового середовища) підмінюється технократичними метриками допустимих ризиків та граничної шкоди. Відповідно до Регламенту, розробник/постачальник здійснює техніко-юридичну оцінку відповідності (conformity assessment) та управляє безпековими ризиками моделі. Натомість запроваджена процедура оцінювання впливу на фундаментальні права (FRIA) є обов'язком саме розгортачів (deployers) [17; 18; 19; 20]. Депоєр вперше оцінює вплив системи на права людини у конкретному соціальному контексті її застосування, спираючись на технічні інструкції розробника/постачальника. Такий розподіл демонструє, що АШІ розглядає вплив на суспільство радше як контекстуальний ризик використання, аніж як глибинну структурну проблему, закладену на етапі створення самої «нульової гілки».

Розширення дослідницької рамки на суміжні режими ШІ-управління (AI-governance) [21] дозволяє констатувати, що ключові елементи інфраструктурної влади, включаючи транскордонні обчислювальні центри та військові чи розвідувальні розробки, перебувають поза межами дії АШІ або регулюються фрагментарно. Замість демократичного перетворення технологічного панування, правовий акт лише включає наявний стан речей у формальну площину.

Таким чином, АШІ радше інкорпорує «нульову гілку влади» у формальне правове поле, ніж ставить питання про її демократичну трансформацію. Це не робить регламент марним; однак його не слід переоцінювати як «конституційне» вирішення проблеми цифрової влади.

Натомість сучасні наукові розвідки України у цифровій сфері тривають за обставин воєнного стану та потреби у використанні зовнішніх технологічних та інфраструктурних ресурсів. Зокрема, концептуальний аналіз цифрового суверенітету [22] пов'язує це явище з автономією, самовизначенням та здатністю суспільства безпосередньо контролювати архітектуру власних цифрових інфраструктур і циркуляцію даних. Дослідження впливу цифровізації на конституціоналізм [23] демонструють двоїсті наслідки, де розширення можливостей для залучення громадян та прозорості супроводжується загрозами розпорошення законодавчих норм, переходом публічних функцій до приватних платформ та підпорядкуванням великим технологічним корпораціям.

Перехід від глобального виміру до національних реалій вимагає врахування екстремальних умов, у яких опинилася Україна. В умовах воєнного стану («стану винятку») та екзистенційної загрози, коли життєздатність держави стає прямо залежною від безперебійної роботи військових алгоритмів, супутникового зв'язку та іноземних хмарних інфраструктур, проблема «нульової гілки влади» радикально загострюється. Формальна установча влада виявляється критично вразливою перед приватними транснаціональними акторами, які фактично

утримують у своїх руках матеріальний каркас для здійснення управління та оборони. За таких умов повна націоналізація чи відмова від глобальних інфраструктур є неможливою та згубною. На передній план виходить концепція «стратегічної взаємозалежності» та побудова суверенних інтерфейсів (на кшталт державних екосистем типу «Дія» або мілітарних кластерів). Слід наголосити, що наша критика інституційного формалізму цифрового конституціоналізму не означає повної відмови від правових механізмів в екстремальних обставинах. Створення таких інституційних запобіжників та державних інтерфейсів є вимушеним тактичним кроком – тимчасовим інструментом виживання, який дозволяє зберегти управлінську агентність, а не проявом «інституційного фетишизму». Проте варто усвідомлювати, що ці інтерфейси, фізично спираючись на транснаціональну інфраструктуру, не є остаточним подоланням диктату «нульової гілки». Це радше своєрідний буфер. Відповідно, дискурс цифрового суверенітету в Україні має розглядатися у двох тактах: формування суверенних інтерфейсів є лише першим, перехідним етапом. Справжня демократизація «нульової гілки», тобто перехід до суспільного контролю над базовими алгоритмічними архітектурами, стандартами та даними, які структурують простір установчої дії, постає як ключове та масштабне завдання повоєнного конституційного дизайну.

Підсумовуючи здійснений аналіз, доцільно сформулювати кілька критичних положень. По-перше, поширений підхід у літературі з цифрового конституціоналізму зводить технології до пасивних об'єктів регулювання, оминаючи їхню установчу дію [10; 13]. Подібне звуження змушує розглядати право зовнішньою «нейтральною» силою, здатною лише пасивно відповідати на технологічні виклики, ба навіть просто реагувати на них, замість усвідомлення його статусу першочергової умови творення цифрової реальності [14].

По-друге, хоча практика проголошення «цифрових конституцій» та хартій прав в інтернеті відіграє важливу роль у захисті користувачів, вона має суворі концептуальні межі. Зосередженість суто на декларативному вимірі ризикує перетворитися на інституційний фетишизм, який маскує фактичну неспроможність суспільства впливати на архітектуру алгоритмічних режимів та інфраструктурних конфігурацій. Офіційне закріплення певних свобод формує ілюзію автоматичної трансформації техногенного порядку, іноді легалізуючи та міцно вбудовуючи вже вкорінені практики у суспільні відносини [15].

По-третє, провідний напрям цифрового конституціоналізму виявляє неспроможність досягнути матеріальну динаміку влади технологій, постійно уникаючи звернень до надбань критичної політичної економії. Наслідком подібного ігнорування стає вкрай бідний опис того, як цифрова гегемонія розгортається у класових, колоніальних і геополітичних вимірах [9; 24].

По-четверте, окреслені тенденції зумовлюють ризик перетворення європейських ініціатив щодо штучного інтелекту (АШІ) на суто технократичну раціоналізацію «нульової гілки влади». Чинні регуляторні акти ілюструють небезпеку ситуацій, коли оцінювання впливу впроваджується, алгоритмічні загрози класифікуються, а технічні стандарти затверджуються винятково задля нормалізації техногенної установчості замість її належної проблематизації. За таких умов «нульова гілка влади» набуває форми звичайної сукупності «керованих ризиків», остаточно втрачаючи статус джерела глибоких політичних суперечностей [16; 17; 18; 21].

Спроба вивести цифровий конституціоналізм із кризового стану вимагає переорієнтації його предмету, де замість «регулювання цифрових технологій» виникає потреба керувати політикою «нульової гілки влади». Це передбачає, принаймні, такі кроки:

1. Визнання техногенної установчості, за якої цифрові інфраструктури мають мислитися як учасники установчого процесу, що унеможливить їхнє сприйняття винятково об'єктами нормотворення. Відповідно, конституційні теорії повинні інтегрувати аналіз алгоритмічного урядування, матеріальної конституції та цифрової політичної економії безпосередньо в ядро своїх категорій [4; 5; 7; 8].

2. Теорії установчої влади, на кшталт «про спільну установчу владу» (constituent power-with) [3], мають бути доповнені аналізом того, як горизонтальні форми колективної дії можуть втручатися в дизайн інфраструктур, алгоритмів і технічних стандартів.

3. Мають бути переформатовані регулювання III, зокрема FRIA та подібні інструменти, що вимагає зміни індивідуалістської моделі «оцінки ризиків» заради усвідомлення структурних ефектів на політичну єдність, соціальні відносини та матеріальні умови життя. Необхідно враховувати явища майнового розшарування, обмеження доступу до ресурсів, виникнення міждержавної підпорядкованості та інших аспектів [17; 19; 21].

4. З нормативної точки зору необхідно демократизувати «нульову гілку влади» та створити інституційні механізми, які дозволять суб'єктам установчої влади реально впливати на управління цифровим середовищем. Зважаючи на неможливість повної відмови від сервісів транснаціональних технологічних корпорацій (зокрема в умовах воєнного стану в Україні), цей підхід передбачає створення суверенних цифрових інтерфейсів, контроль над національними дата-сетями, посилення ролі наукових інституцій в аудиті алгоритмів та демократичний нагляд за цільовими функціями (objective functions) систем штучного інтелекту, а не за іманентною логікою їхніх обчислювальних процесів. По завершенню воєнного стану зазначена стратегія має бути розширена шляхом впровадження публічних та кооперативних форм власності на критичні системи.

Варто наголосити, що демократизація «нульової гілки влади» не означає спроби наділити алгоритми свідомою політичною суб'єктністю чи перетворити їх на класичний інститут влади. Системи штучного інтелекту виступають потужними структурними (нелюдськими) акторами, які формують простір можливого, проте в момент своєї дії вони неминуче залишаються алгоритмічними конструктами, що реалізують закладену в них логіку. Натомість ідеться про підпорядкування демократичному контролю самого етапу проектування, встановлення параметрів та меж архітектури цих систем. «Народ» як установчий суб'єкт має бути присутнім за межами конституційних асамблей, охоплюючи процеси технічного проектування, де закладаються матеріальні умови майбутньої (безособової) суспільної взаємодії.

Для України розуміння цифрового суверенітету має виходити далеко за межі локалізації даних. Головним завданням постає здатність суспільства колективно визначати конфігурацію тієї техногенної основи, яка структурує політичне життя в умовах війни та повоєнної відбудови.

Висновки. Здійснене соціально-філософське дослідження дозволило концептуалізувати «нульову гілку влади» як специфічний вимір техногенного конституційного порядку. Відповідно до поставлених завдань отримано такі результати:

1. Реконструйовано доктрини установчої влади через призму концепції матеріальної конституції в умовах алгоритмічного урядування. Показано, що класичні теорії виявляють свою концептуальну вичерпність та блокують розуміння техногенного виміру панування. Відтак, цифрові платформи та алгоритмічні системи позбавляються статусу нейтральних інструментів, постаючи потужними структурними (нелюдськими) акторами. Хоча алгоритмічні системи позбавлені інтенційної політичної суб'єктності (свідомого волевиявлення), вони володіють величезною інфраструктурною дієздатністю (agency). Їхня «спів-установча» роль полягає у жорсткому матеріальному структуруванні поля можливих політичних та правових дій, що концептуально випереджає роботу традиційних інституцій.

2. Здійснено критичний перегляд домінантного цифрового конституціоналізму із залученням здобутків матеріального конституціоналізму та концептуального апарату теорії алгоритмічного урядування. Такий підхід, посилений введенням авторської аналітичної категорії «нульової гілки влади», дозволив виявити його концептуальні обмеження. Обґрунтовано, що панівні підходи обмежуються проголошенням декларативних прав, уникаючи проблематизації матеріальних джерел цифрової гегемонії та ігноруючи владні асиметрії, закладені в логіку виробництва технологій.

3. Продемонстровано спроможність європейського AI Act та процедур FRIA частково кодифікувати приховану інфраструктурну владу. Доведено, що попри впровадження окремих заборон, ці правові рамки не вирішують проблему цифрової влади, а лише інституціоналізують технократичне управління ризиками. Замість повноцінної демократизації «нульової гілки влади» на етапі її проектування, чинне регулювання перетворює фундаментальне питання державотворчих

меж на процедуру комерційного комплаєнсу. Це дозволяє легалізувати установчу монополію транснаціональних корпорацій, не вдаючись до безпосередньої артикуляції цього зсуву мовою установчої проблематики.

4. Сформульовано набір теоретичних критеріїв та нормативних орієнтирів, покликаних переформатувати архітектуру цифрового конституціоналізму. У теоретичному плані доведено необхідність переходу до парадигми «техногенної установчості», де цифрові інфраструктури концептуалізуються як активні структурні учасники (нелюдські актори) установчого процесу. У нормативному вимірі це вимагає відмови від індивідуалістської моделі управління загрозами на користь створення інституційних механізмів демократичного контролю безпосередньо над етапом технічного проєктування. Суб'єктність установчої влади має поширюватися на інфраструктурний вимір, щоб запобігти приватизації державотворчих прерогатив.

У контексті України, яка одночасно долає наслідки війни, здійснює цифрову трансформацію та шукає нові моделі конституційного ладу, реалізація цих критеріїв є екзистенційною умовою справжнього цифрового суверенітету. За таких умов повна відмова від транснаціональних інфраструктур є нереалістичною; натомість на перший план виходить стратегічна взаємозалежність, за якої держава зберігає суб'єктність через контроль над суверенними інтерфейсами, критичними даними, аудитом алгоритмів і правилами доступу до інфраструктур. Після завершення воєнного стану цей дискурс має бути доповнений питанням про демократизацію «нульової гілки влади».

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці конкретних механізмів демократичного нагляду за «нульовою гілкою влади», що включають моделі кооперативної та публічної власності на критичні інфраструктури й посилення ролі наукових установ. Окремої уваги потребують емпіричні дослідження імплементації алгоритмічної підзвітності в українському контексті, а також порівняльний аналіз цифрового конституціоналізму в постконфліктних державах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Loughlin M. The Concept of Constituent Power. *European Journal of Political Theory*. 2014. Vol. 13, № 2. P. 218–237. DOI: <https://doi.org/10.1177/1474885113488766>
2. Colón-Ríos J. *Constituent Power and the Law*. Oxford University Press, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198785989.001.0001>
3. Adams N. P. Constituent Power-With. *Philosophy & Public Affairs*. 2024. Vol. 52, № 3. P. 289–326. DOI: <https://doi.org/10.1111/papa.12260>
4. Goldoni M., Wilkinson M. A. The Material Constitution. *Modern Law Review*. 2018. Vol. 81, № 4. P. 567–597. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12352>
5. Rouvroy A., Berns T. Algorithmic Governmentality and Prospects of Emancipation. *Réseaux*. 2013. № 177(1). P. 163–196.
6. Pop Stefaniya A., Pierson J. Algorithmic Governmentality, Digital Sovereignty, and Agency Affordances: Extending the Possible Fields of Action. *Weizenbaum Journal of the Digital Society*. 2023. Vol. 3, № 2. DOI: <https://doi.org/10.34669/WI.WJDS/3.2.2>
7. Tängström C. The Biopolitics of Algorithmic Governmentality: How the US Military Imagines War in the Age of Neurobiology and Artificial Intelligence. *Security Dialogue*. 2024. Vol. 55, № 4. P. 349–367. DOI: <https://doi.org/10.1177/09670106241226622>
8. Henman P. W. F. Digital Social Policy: Past, Present, Future. *Journal of Social Policy*. 2022. Vol. 51, № 3. P. 535–550. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047279422000162>
9. Amoah L. G. A. Global digital political economy and its concerns: is digital imperialism the elephant in the room? *Global Political Economy*. 2025. Vol. 4, № 1. P. 89–101. DOI: <https://doi.org/10.1332/26352257Y2024D000000028>
10. Celeste E. Digital Constitutionalism: A New Systematic Theorisation. *International Review of Law, Computers & Technology*. 2019. Vol. 33, № 1. P. 76–99. DOI: <https://doi.org/10.1080/13600869.2019.1562604>
11. Celeste E. *Digital Constitutionalism: The Role of Internet Bills of Rights*. Routledge, 2022. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003256908>
12. Celeste E. Digital Constitutionalism: A Socio-Legal Approach. *European Data Protection Law Review*. 2024. Vol. 10, № 2. P. 146–149. DOI: <https://doi.org/10.21552/edpl/2024/2/5>

13. De Gregorio G. Digital Constitutionalism in Europe: Reframing Rights and Powers in the Algorithmic Society. *Cambridge University Press*, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009071215>
14. Terzis P. Against Digital Constitutionalism. *European Law Open*. 2024. Vol. 3, № 2. P. 336–352. DOI: <https://doi.org/10.1017/elo.2024.15>
15. Lendvai G. F. Taming the Titans? – Digital Constitutionalism and the Digital Services Act. *ESSACHESS – Journal for Communication Studies*. 2024. Vol. 17, № 2(34). P. 169–184. DOI: <https://doi.org/10.21409/0M3P-A614>
16. Palmiotta F. The AI Act Roller Coaster: The Evolution of Fundamental Rights Protection in the Legislative Process and the Future of the Regulation. *European Journal of Risk Regulation*. 2025. Vol. 16, № 2. P. 770–793. DOI: <https://doi.org/10.1017/err.2024.97>
17. Mantelero A. The Fundamental Rights Impact Assessment (FRIA) in the AI Act: Roots, Legal Obligations and Key Elements for a Model Template. *Computer Law & Security Review*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2024.106020>
18. Kusche I. Possible harms of artificial intelligence and the EU AI act: fundamental rights and risk. *Journal of Risk Research*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1080/13669877.2024.2350720>
19. Thomaidou A., Limniotis K. Navigating Through Human Rights in AI: Exploring the Interplay Between GDPR and Fundamental Rights Impact Assessment. *Journal of Cybersecurity and Privacy*. 2025. Vol. 5, № 1. Art. 7. DOI: <https://doi.org/10.3390/jcp5010007>
20. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). Official Journal of the European Union, L, 2024/1689, 12.07.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
21. Finch W. W., Butt M. Gaps in AI-Compliant Complementary Governance Frameworks' Suitability (for Low-Capacity Actors), and Structural Asymmetries (in the Compliance Ecosystem)—A Systematic Review. *Journal of Cybersecurity and Privacy*. 2025. Vol. 5, № 4. Art. 101. DOI: <https://doi.org/10.3390/jcp5040101>
22. Novikov Ye. Digital Sovereignty: Conceptual Challenges and Constitutional Implications. *Constitutional and Legal Academic Studies*. 2024. № 1. P. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2024.1.08>
23. Кушакова-Костицька Н. Вплив цифровізації на конституціоналізм: концептуальні підходи щодо перспектив державного регулювання інформаційного простору. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. Том 1, № 29. DOI: <https://doi.org/10.33270/02252901.4>
24. Feichtner I., Gordon G. (eds.). *Constitutions of Value: Law, Governance, and Political Ecology*. Routledge, 2023. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003221920>

REFERENCES

1. Loughlin, M. (2014). The Concept of Constituent Power. *European Journal of Political Theory*, 13(2), 218–237. <https://doi.org/10.1177/1474885113488766>
2. Colón-Ríos, J. (2020). *Constituent Power and the Law*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198785989.001.0001>
3. Adams, N. P. (2024). Constituent Power-With. *Philosophy & Public Affairs*, 52(3), 289–326. <https://doi.org/10.1111/papa.12260>
4. Goldoni, M., & Wilkinson, M. A. (2018). The Material Constitution. *Modern Law Review*, 81(4), 567–597. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12352>
5. Rouvroy, A., & Berns, T. (2013). Algorithmic Governmentality and Prospects of Emancipation. *Réseaux*, 177(1), 163–196.
6. Pop Stefanija, A., & Pierson, J. (2023). Algorithmic Governmentality, Digital Sovereignty, and Agency Affordances: Extending the Possible Fields of Action. *Weizenbaum Journal of the Digital Society*, 3(2). <https://doi.org/10.34669/WI.WJDS/3.2.2>
7. Tä ngh Wrangel, C. (2024). The Biopolitics of Algorithmic Governmentality: How the US Military Imagines War in the Age of Neurobiology and Artificial Intelligence. *Security Dialogue*, 55(4), 349–367. <https://doi.org/10.1177/09670106241226622>
8. Henman, P. W. F. (2022). Digital Social Policy: Past, Present, Future. *Journal of Social Policy*, 51(3), 535–550. <https://doi.org/10.1017/S0047279422000162>

9. Amoah, L. G. A. (2025). Global digital political economy and its concerns: is digital imperialism the elephant in the room? *Global Political Economy*, 4(1), 89–101. <https://doi.org/10.1332/26352257Y2024D0000000028>
10. Celeste, E. (2019). Digital Constitutionalism: A New Systematic Theorisation. *International Review of Law, Computers & Technology*, 33(1), 76–99. <https://doi.org/10.1080/13600869.2019.1562604>
11. Celeste, E. (2022). *Digital Constitutionalism: The Role of Internet Bills of Rights*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003256908>
12. Celeste, E. (2024). Digital Constitutionalism: A Socio-Legal Approach. *European Data Protection Law Review*, 10(2), 146–149. <https://doi.org/10.21552/edpl/2024/2/5>
13. De Gregorio, G. (2022). *Digital Constitutionalism in Europe: Reframing Rights and Powers in the Algorithmic Society*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009071215>
14. Terzis, P. (2024). Against Digital Constitutionalism. *European Law Open*, 3(2), 336–352. <https://doi.org/10.1017/elo.2024.15>
15. Lendvai, G. F. (2024). Taming the Titans? – Digital Constitutionalism and the Digital Services Act. *ESSACHESS – Journal for Communication Studies*, 17(2(34)), 169–184. <https://doi.org/10.21409/0M3P-A614>
16. Palmiotto, F. (2025). The AI Act Roller Coaster: The Evolution of Fundamental Rights Protection in the Legislative Process and the Future of the Regulation. *European Journal of Risk Regulation*, 16(2), 770–793. <https://doi.org/10.1017/err.2024.97>
17. Mantelero, A. (2024). The Fundamental Rights Impact Assessment (FRIA) in the AI Act: Roots, Legal Obligations and Key Elements for a Model Template. *Computer Law & Security Review*. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2024.106020>
18. Kusche, I. (2024). Possible harms of artificial intelligence and the EU AI act: fundamental rights and risk. *Journal of Risk Research*. <https://doi.org/10.1080/13669877.2024.2350720>
19. Thomaidou, A., Limniotis, K. (2025). Navigating Through Human Rights in AI: Exploring the Interplay Between GDPR and Fundamental Rights Impact Assessment. *Journal of Cybersecurity and Privacy*, 5(1), 7. <https://doi.org/10.3390/jcp5010007>
20. European Parliament and Council of the European Union. (2024). Regulation (EU) 2024/1689 of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*, L, 2024/1689. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
21. Finch, W. W., & Butt, M. (2025). Gaps in AI-Compliant Complementary Governance Frameworks' Suitability (for Low-Capacity Actors), and Structural Asymmetries (in the Compliance Ecosystem)—A Systematic Review. *Journal of Cybersecurity and Privacy*, 5(4), 101. <https://doi.org/10.3390/jcp5040101>
22. Novikov, Ye. (2024). Digital Sovereignty: Conceptual Challenges and Constitutional Implications. *Constitutional and Legal Academic Studies*, 1, 61–69. <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2024.1.08>
23. Kushakova-Kostytska, N. (2025). Vplyv tsyfrovizatsii na konstytutsionalizm: kontseptualni pidkhody shchodo perspektyv derzhavnoho rehuliuвання informatsiinoho prostoru [The impact of digitalization on constitutionalism: conceptual approaches to the prospects of state regulation of the information space]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*, 1(29). <https://doi.org/10.33270/02252901.4> [in Ukrainian].
24. Feichtner, I., & Gordon, G. (Eds.). (2023). *Constitutions of Value: Law, Governance, and Political Ecology*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003221920>

Hlushenko Oleksandr Petrovych

PhD Student at the Department of Philosophical,
Political and Psychological Studies
Cherkasy State Technological University
460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0009-0008-5743-8333

“THE ZERO BRANCH OF POWER”: THE CONSTITUENT DIMENSION OF THE TECHNOGENIC CONSTITUTIONAL ORDER

Relevance of the study. *Classical theories of sovereignty reveal their conceptual exhaustion in modern political-legal reality. Global information networks have transformed algorithmic architectures into independent factors of social order, functioning as the “material constitution” of digitized space. By generating interaction rules faster than official legislation, these complexes marginalize legal norms into a secondary superstructure. This shift necessitates a radical rethinking of the separation of powers.*

The aim of the research is to socio-philosophically conceptualize the “zero branch of power” as an infrastructural dimension of the technogenic constitutional order that performs a hidden constituent function.

Research methods. *The methodology integrates socio-philosophical approaches with material constitutionalism. Analytical tools reconstructed constituent power and algorithmic governmentality categories by comparing them with the material constitution. A critical-normative approach revealed limitations of digital constitutionalism, while structural-functional analysis and deconstruction identified power asymmetries in the EU AI Act and FRIA procedures.*

Results. *Technological corporations and algorithms are transforming into powerful structural (non-human) actors in state-building. Introducing the “zero branch of power” concept explicates this implicit influence and reveals the limits of declarative digital constitutionalism, which ignores the material basis of technogenic hegemony. It is proven that the EU AI Act and FRIA, while partially codifying infrastructural power, do not resolve digital domination but merely institutionalize technocratic risk management, avoiding the language of constituent issues. A set of theoretical criteria and normative guidelines has been formulated, envisaging a transition to the paradigm of “technogenic constituency” and democratic control over technical design. For Ukraine, forming sovereign algorithmic interfaces is an existential guarantee of digital sovereignty during war and reconstruction. Democratizing the “zero branch” is key to restoring political subjectivity and overcoming the anthropological risks of algorithmic governmentality.*

Key words: *constituent power, zero branch of power, digital constitutionalism, algorithmic governmentality, technogenic order, artificial intelligence, digital sovereignty, material constitution.*

Дата першого надходження статті до видання: 27.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026